

KIRJALLINEN KYSYMYS 179/2010 vp

Lapseneläkkeen jatkuminen 21-vuotiaaksi erityistilanteissa

Eduskunnan puhemiehelle

Alaikäisen lapsen äidin tai isän kuoleman kohdassa Kela ja kuolleen vanhemman työeläkelaitos maksavat lapselle lapseneläkettä siihen saakka, kunnes hän täyttää 18 vuotta. Mikäli lapsi opiskelee päätoimisesti, Kela voi jatkaa lapseneläkkeen maksamista, kunnes hän täyttää 21 vuotta. Tuolloin koululaiseläkkeeseen kuuluu vain lapseneläkkeen perusmäärä.

Monelle lapselle tilanne on myös taloudellisen toimeentulon kannalta varsin hankala. Sुरु menetetyistä vanhemmista painaa edelleen, eikä toinen vanhemmista kykene mahdollisesti juurikaan auttamaan. Lukio tai muu opiskelu on kesken, eli tavalla tai toisella pitäisi pärjätä, että elämään pääsee taas kiinni.

Kuvatussa tilanteessa lapsen tai nuoren toimeentulon kannalta lapseneläkkeellä on varsin suuri merkitys. Lähtökohtaisesti korvaustaso lieenee 41 prosentin luokkaa kuolleen vanhemman työeläketasosta. Tämän osuuden lapsi saa siis siihen saakka, kunnes hän täyttää 18 vuotta.

Kansaneläkelain mukaan yli 18-vuotiaalle opiskelijalle maksettava lapseneläke on taas va-

kiomääräinen; vuonna 2010 se on 55,43 euroa kuukaudessa. Tuohon määrään ei vaikuta aiempi työeläke. On varsin selvää, ettei esim. lukiossa opiskeleva nuori saa edellä mainitulla 55,43 eurolla hankittua edes lukion oppikirjoja tai muuta-kaan opiskelun tai elämisen kannalta merkittävää.

Vielä enemmän ongelmia nuorelle aiheutuu siinä tilanteessa, jossa hän suorittaa varusmiespalvelusta juuri silloin, kun toinen vanhemmista kuolee. Mikäli varusmiespalvelusta suorittava ei ole samaan aikaan kirjautunut opiskelemaan mihinkään oppilaitokseen, hän jää täysin ilman eläkekorvausta kuolleen vanhempansa taholta.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Onko hallituksella aikomuksena maksaa lapseneläkettä erityistilanteissa 21-vuotiaaksi saakka kuolleen vanhemman työeläkkeen tasoisena?

Helsingissä 10 päivänä maaliskuuta 2010

Juha Hakola /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Juha Hakolan /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 179/2010 vp:

Onko hallituksella aikomuksena maksaa lapseneläkettä erityistilanteessa 21-vuotiaaksi saakka kuolleen vanhemman työeläkkeen tasoisena?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Lakisääteisten perhe-eläkkeidemme tarkoituksena on turvata lesken ja lasten toimeentulo perheenhuoltajan kuoltua. Perhe-eläketurva muodostuu kahdesta rinnakkaisesta järjestelmästä. Työeläkelakien mukaisella perhe-eläkkeellä korvataan sitä ansiotulon menetystä, joka perheelle aiheutuu huoltajan kuolemasta. Kansaneläkejärjestelmän mukaisella yleisellä perhe-eläkkeellä puolestaan turvataan lesken ja lasten vähimmäistoimeentulo. Lisäksi tapaturmavakuutusjärjestelmän mukaisella perhe-eläkkeellä turvataan työtapaturmaisesti kuolleen perheenhuoltajan omaisten toimeentulo. Tapaturmavakuutuslain mukainen perhe-eläke on vahingonkorvausluonteinen ja se on ensisijainen etuusmuoto työ- ja yleiseen perhe-eläkkeeseen nähden.

Voimassa olevat perhe-eläkettä koskevat säännökset pohjaavat vuonna 1990 voimaan tulleet laajaan perhe-eläkeuudistukseen. Tässä uudistuksessa lasten oikeutta lapseneläkkeeseen vahvistettiin ja toisaalta lesken oikeutta leskeneläkkeeseen hieman heikennettiin. Perhe-eläkesäännöksissä lähtökohtana on avioliittolain ja lapsen elatuksesta annetun lain säännökset puolisoitten velvollisuudesta ottaa osaa puolisonsa ja lasten elatukseen. Leskeneläkkeellä korvataan

avioliittolaissa tarkoitettua puolisoitten keskinäisen elatusvelvollisuuden poisjääntiä puolison kuoleman johdosta. Lapseneläkkeellä pyritään korvaamaan kuolleen puolison pois jäänyttä elatusosuutta lapsen elatuksesta.

Lapsen elatuksesta annetun lain mukaan lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta. Vanhemmat vastaavat lapsen koulutuksesta aiheutuvista kustannuksista myös edellä mainitun ikärajan jälkeen, jos se harkitaan kohtuulliseksi. Tällöin otetaan erityisesti huomioon lapsen taipumukset, koulutuksen kesto aika, siitä aiheutuvien kustannusten määrä sekä lapsen mahdollisuudet koulutuksen päätyttyä itse vastata koulutuksestaan aiheutuneista kustannuksista. Näin ollen siviilioikeudellisten säännösten mukaan lapsen oikeus saada elatusta vanhemmiltaan päättyy pääsääntönsä mukaan lapsen täyttäessä 18 vuotta. Vaikka vanhemmat joissakin tapauksissa vastaavat lapsen koulutuksesta myös 17 ikävuoden jälkeen, niin opintososiaaliset etuudet turvaavat täysikäisen lapsen koulutusaikaisen toimeentulon.

Lakisääteisessä perhe-eläkejärjestelmässämme edunjättäjän alle 18-vuotiaalla lapsella on aina oikeus lapseneläkkeeseen. Työeläkelakien mukainen lapseneläke päättyy pääsääntöisesti lapsen täyttäessä 18 vuotta. Myös kansaneläkelain ja tapaturmavakuutuslain mukainen lapseneläke päättyy pääsääntöisesti, kun lapsi täyttää 18 vuotta. Kansaneläkelain mukaiseen lapseneläkkeeseen on lisäksi oikeus sellaisella 18 vuotta täyttäneellä lapsella, joka opiskelee. Tällöin lapseneläke lakkaa, kun lapsi täyttää 21 vuotta tai kun opiskelu päättyy ennen 21 vuoden ikää. Myös tapaturmavakuutuslain mukaista lapseneläkettä maksetaan 18 vuoden iän täyttymisen jälkeen, jos lapsi opiskelee päätoimisesti tai jos

lapsi oli edunjättäjän kuollessa vian, vamman tai sairauden aiheuttaman työkyvyttömyyden vuoksi kykenemätön elättämään itsensä. Tällöin tapaturvavakuutuslain mukaista lapseneläkettä maksetaan siihen saakka kuin edellä tarkoitettu olosuhde jatkuu, enintään kuitenkin 25 vuoden iän täyttymiseen saakka.

Vuoden 1990 perhe-eläkeuudistuksen yhteydessä kansaneläkelain mukaisen lapseneläkkeen maksamista opiskelevalle lapselle 18 ikävuoden täyttämisen jälkeen perusteltiin kansaneläkejärjestelmän vähimmästurvavaroilla. Työeläkejärjestelmän mukaisen lapseneläkkeen osalta päätoimisen opiskelun tukemista ei sen sijaan pidetty uudistuksessa perusteltuna, koska opiskelijoiden pääasiallisen ja ensisijaisen toimeentulon katsottiin toteutuvan opintotukijärjestelmän

avulla. Tapaturmavakuutuslain mukaisessa 18 ikävuoden täyttämisen jälkeen opiskelevan tai työkyvyttömän lapsen lapseneläkeoikeudessa on puolestaan otettu huomioon tapaturmavakuutuslain vahingonkorvausluonne ja tapaturmaeläkkeen ensisijaisuus työ- ja kansaneläkkeeseen nähden.

Vuoden 1990 perhe-eläkeuudistuksessa omaksumat peruslähtökohdat ovat edelleen päteviä. Kun lisäksi vuoden 1990 perhe-eläkeuudistuksen jälkeen opiskelijoiden opintososiaaliset etuudet ovat entisestään parantuneet ja varusmiesten armeija-aikaista toimeentuloa tuetaan omin erityisjärjestelyin, ei voida pitää perusteltuna työeläkelakien mukaisen lapseneläkeoikeuden laajentamista opiskelijoiden ja varusmiesten osalta 21 ikävuoteen saakka.

Helsingissä 30 päivänä maaliskuuta 2010

Sosiaali- ja terveysministeri Liisa Hyssälä

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 179/2010 rd undertecknat av riksdagsledamot Juha Hakola /saml:

Har regeringen för avsikt att i speciella situationer betala ut barnpension på samma nivå som den avlidna föräldrarnas arbetspension tills barnet fyller 21 år?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Avsikten med våra lagstadgade familjepensioner är att trygga utkomsten för den efterlevande maken och barnen efter en familjeförsörjares död. Familjepensionsskyddet består av två parallella system. Den förlorade förvärvsinkomst som förorsakas familjen när försörjaren avlider ersätts med familjepensionen i enlighet med arbetspensionslagarna. Med den allmänna familjepensionen i enlighet med folkpensionssystemet tryggar man å sin sida minimiutkomsten för den efterlevande maken och barnen. Dessutom tryggas utkomsten med familjepensionen i enlighet med olycksfallsförsäkringssystemet för de anhöriga till en person som förolyckats genom arbetsolycksfall. Familjepensionen enligt lagen om olycksfallsförsäkring har karaktären av skadeståndsansättning och den utgör den primära förmånsformen i förhållande till arbetsfamiljepensionen och den allmänna familjepensionen.

De gällande bestämmelserna som gäller familjepensionen grundar sig på den omfattande revideringen av familjepensionerna som trädde i kraft år 1990. I denna reform förstärktes barnens rätt till barnpension och å andra sidan försvagades den efterlevande makens rätt till efterlevandepension en aning. Utgångspunkten för familje-

pensionslagstiftningen är bestämmelserna i äktenskapslagen, och i lagen om underhåll för barn, om makars skyldighet att ta del av sin makas eller makes och barnens försörjning. Med efterlevandepensionen ersätter man uteblivandet av den i äktenskapslagen avsedda inbördes försörjningsskyldigheten mellan makar på grund av den ena makens död. Med barnpensionen strävar man efter att ersätta den avlidna makens uteblivna andel av barnets försörjning.

Enligt lagen om underhåll för barn upphör barns rätt att erhålla underhåll av föräldrarna när barnet fyller 18 år. Föräldrarna svarar för kostnaderna för barnets utbildning även efter det barnet fyllt aderton år, om detta prövas skäligt. Härvid beaktas särskilt barnets anlag, utbildningstiden och kostnaderna för utbildningen samt barnets möjligheter att efter avslutad utbildning självt svara för kostnaderna för denna. Sålunda upphör barns rätt att erhålla underhåll av sina föräldrar enligt civilrättsliga bestämmelser i huvudregel när barnet fyller 18 år. Även om föräldrarna i vissa fall svarar för barnets utbildning även efter 17 års ålder så tryggar de studiesociala förmånerna ett myndigt barns utkomst under studietiden.

I det lagstadgade familjepensionssystemet har en förmånslåtares under 18-åriga barn alltid rätt till barnpension. Barnpension i enlighet med arbetspensionslagarna upphör enligt huvudregel när barnet fyller 18 år. Också enligt folkpensionslagen och lagen om olycksfallsförsäkring upphör barnpensionen i huvudregel när barnet fyller 18 år. Folkpensionsenlig rätt till barnpension har dessutom ett sådant barn som fyllt 18 år som studerar. Härvid upphör barnpensionen när barnet fyller 21 år eller då studierna avslutas före 21 års ålder. Barnpension enligt lagen om olycksfallsförsäkring betalas också efter fyllda 18 år om

barnet studerar på heltid eller om barnet vid förmanståtarens död på grund av arbetsoförmåga till följd av skada, handikapp eller sjukdom är oförmögen att försörja sig självt. Härvid betalas barnpension i enlighet med lagen om olycksfallsförsäkring så länge som ovan avsedda tillstånd fortgår, dock högst tills förmanståtaren fyller 25 år.

I samband med familjepensionsreformen år 1990 utgjorde folkpensionssystemets mål gällande minimiskydd motivering för utbetalningen av barnpension enligt folkpensionslagen till ett barn som studerar efter fyllda 18 år. När det gäller barnpension i enlighet med arbetspensionssystemet ansågs att stödjande av heltidsstudier inte motiverades i reformen eftersom man ansåg att studiestödssystemet tryggade de studerandes huvudsakliga och primära utkomst. I rätten till

barnpension enligt lagen om olycksfallsförsäkring har för ett barn som fyllt 18 år och som studerar eller är arbetsoförmöget å sin sida beaktats olycksfallsförsäkringslagens karaktär av skadeståndsansättning och att olycksfallspensionen är primär i förhållande till arbets- och folkpensionen.

De grundförutsättningar som godtogs i familjepensionsreformen år 1990 gäller fortfarande. När dessutom de studerandes studiesociala förmåner allt mer förbättrats efter familjepensionsreformen år 1990 och beväringarnas utkomst under militärtiden stöds genom egna arrangemang, kan man inte anse det motiverat att utvidga rätten till barnpension i enlighet med arbetspensionslagarna till 21 års ålder för studerande och beväringar.

Helsingfors den 30 mars 2010

Social- och hälsovårdsminister Liisa Hyssälä